

เรื่องเสร็จที่ ๑๓๕๗/๒๕๖๑

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การบังคับคดีกับทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินกรณีร่ำรวยผิดปกติ

กระทรวงการคลังได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ กค ๐๔๑๕.๑/๙๐๗๕ ลงวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า ด้วยกระทรวงการคลังได้รับแจ้งผลคดีจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) และสำนักงานอัยการสูงสุด กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ได้ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุด ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้สั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ต่อมาศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ทรัพย์สินของบุคคลที่ถูกกล่าวหาตกเป็นของแผ่นดิน หน่วยงานทั้งสองจึงขอให้กระทรวงการคลัง ในฐานะเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลที่ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามหนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค ๐๔๐๖.๔/๑๒๖๖๑ ลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕ เรื่อง ตอบข้อหารือเรื่องการบังคับคดี แต่โดยที่คำพิพากษาในแต่ละคดี ให้มีการยึดทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินหลายประเภท ซึ่งกระทรวงการคลังยังไม่มีแนวปฏิบัติ หรือหลักเกณฑ์ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลดังกล่าว จึงมีประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจของกระทรวงการคลังในการออกแนวทางปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลที่ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและขอหารือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ ดังต่อไปนี้

๑. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๓ กระทรวงการคลัง มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน การคลังแผ่นดิน การประเมินราคาทรัพย์สิน การบริหารพัสดุภาครัฐ กิจการเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ ทรัพย์สินของแผ่นดิน ภาษีอากร การรักษากรุง กิจการหารายได้ของรัฐมีอำนาจดำเนินการได้แต่ผู้เดียวตามกฎหมายและไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการอื่น การบริหารหนี้สาธารณะ การบริหาร และการพัฒนารัฐวิสาหกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการคลังหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการคลัง

๒. กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อ ๒๑ (๗) กำหนดให้กองละเมิดและแพ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรม ซึ่งที่ผ่านมาหน้าที่ดังกล่าวจะหมายความรวมถึงการเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดิน โดยจะมีได้เป็นผู้ดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดี เช่น การยึด การอายัดทรัพย์สิน แต่อย่างไร

ส่งพร้อมหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๙๐๒/๑๙๒ ลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง การบังคับคดีกับทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินกรณีร่ำรวยผิดปกติ

กระทรวงการคลังได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ กค ๐๔๑๕.๑/๙๐๗๕ ลงวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า ด้วยกระทรวงการคลังได้รับแจ้งผลคดีจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) และสำนักงานอัยการสูงสุด กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ได้ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุด ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้สั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ต่อมาศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ทรัพย์สินของบุคคลที่ถูกกล่าวหาตกเป็นของแผ่นดิน หน่วยงานทั้งสองจึงขอให้กระทรวงการคลัง ในฐานะเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลที่ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามหนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค ๐๔๐๖.๔/๑๒๖๖๑ ลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕ เรื่อง ตอบข้อหารือเรื่องการบังคับคดี แต่โดยที่คำพิพากษาในแต่ละคดี ให้มีการยึดทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินหลายประเภท ซึ่งกระทรวงการคลังยังไม่มีแนวปฏิบัติ หรือหลักเกณฑ์ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลดังกล่าว จึงมีประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจของกระทรวงการคลังในการออกแนวทางปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลที่ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและขอหารือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ ดังต่อไปนี้

๑. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๓ กระทรวงการคลัง มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน การคลังแผ่นดิน การประเมินราคาทรัพย์สิน การบริหารพัสดุภาครัฐ กิจการเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ ทรัพย์สินของแผ่นดิน ภาษีอากร การรัษฎากร กิจการหารายได้ของรัฐมีอำนาจดำเนินการได้แต่ผู้เดียวตามกฎหมายและไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการอื่น การบริหารหนี้สาธารณะ การบริหาร และการพัฒนารัฐวิสาหกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ และราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการคลังหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการคลัง

๒. กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อ ๒๑ (๗) กำหนดให้กองละเมิดและแพ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรม ซึ่งที่ผ่านมาหน้าที่ดังกล่าวจะหมายความรวมถึงการเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดิน โดยจะมีได้เป็นผู้ดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดี เช่น การยึด การอายัดทรัพย์สิน แต่อย่างไร

1๙๒

31 สิงหาคม ๒๕๖1

ส่งพร้อมหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๙๐๒/ ลงวันที่ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สธ

รับ 13.12
50 8.1.61

ออก

๓. จากการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการตามคำพิพากษาศาลที่ให้ทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้บริหารระดับสูงที่ร่ำรวยผิดปกติหรือต้องถูกยึดทรัพย์สินในกรณีกระทำความผิดอื่น ๆ ตกเป็นของแผ่นดินปรากฏว่า มีแนวทางปฏิบัติของสำนักงานอัยการสูงสุดสรุปความได้ว่า กรณีมีผู้ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. จะส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และหากศาลมีคำพิพากษาให้ทรัพย์สินตามที่ร้องขอตกเป็นของแผ่นดิน อัยการสูงสุดจะมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ช. ไปดำเนินการนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินดังกล่าวให้ตกเป็นของแผ่นดิน สำหรับวิธีปฏิบัติในการโอนทรัพย์สินที่ยึดมาได้ สำนักงาน ป.ป.ช. จะประสานการทำงานกับกระทรวงการคลัง โดยอัยการสูงสุดได้มอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ช. ไปดำเนินการนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว

๔. ที่ผ่านมา กระทรวงการคลังโดยกรมบัญชีกลางได้ดำเนินการในฐานะผู้ประสานงานเพื่อให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยยังไม่เคยดำเนินการในขั้นตอนบังคับคดีโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินแต่อย่างใด แต่โดยที่กระทรวงการคลังได้เคยมีหนังสือ ส่วนที่สุดที่ กค ๐๔๐๖.๔/๑๒๖๖๑ ลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตอบข้อหารือว่า กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดินตามความในมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงเป็นหน่วยงานที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากคำพิพากษาของศาลที่พิพากษาให้ทรัพย์สินของผู้ร่ำรวยผิดปกติตกเป็นของแผ่นดินและถือเป็นผู้ดำเนินการตามคำพิพากษา มีหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ ในชั้นบังคับคดี เพื่อทำการยึดทรัพย์สินของผู้ต้องคำพิพากษามาเป็นของกระทรวงการคลัง และต้องเป็นหน่วยงานที่ตั้งสำนวนในการยึดอายัดและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในชั้นบังคับคดี แต่กระทรวงการคลังอาจมอบหมายให้สำนักงาน ป.ป.ช. เป็นผู้แทนกระทรวงการคลังเพื่อดำเนินการบังคับคดี โดยกระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานอัยการสูงสุดได้ส่งเรื่องการบังคับคดีในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ทรัพย์สินของผู้ร่ำรวยผิดปกติตกเป็นของแผ่นดินให้กระทรวงการคลังจำนวนมาก

๕. กรณีนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติของสำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานอัยการสูงสุดเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว กรมบัญชีกลางจึงได้จัดประชุมโดยเชิญผู้แทนของทั้งสองหน่วยงานเข้าร่วมประชุมเมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๑ สรุปผลการประชุมได้ว่า ในการดำเนินคดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบพบว่าทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการร่ำรวยผิดปกติและมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าจะมีการโอน ยักยอก แปรสภาพ หรือซุกซ่อนทรัพย์สินดังกล่าว คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว โดยให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จัดให้มีการพิสูจน์เกี่ยวกับทรัพย์สินโดยเร็ว ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่า ทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดชั่วคราวมิได้เกี่ยวข้องกับการร่ำรวยผิดปกติให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นต่อไปจนกว่าจะมีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัด หรือจนกว่ามีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

แต่ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนข้อเท็จจริงและมีมติว่าผู้ถูกกล่าวหา ร่ำรวยผิดปกติ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้สั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งหน้าที่ในส่วนนี้ของสำนักงาน ป.ป.ช. สิ้นสุดลงตั้งแต่การสรุปผลการไต่สวน โดยพนักงานอัยการจะเป็นคู่ความในการดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป แต่เมื่อมีคำพิพากษาของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เรื่องอาจจะกลับมาที่สำนักงาน ป.ป.ช. ได้ เมื่อสำนักงานอัยการสูงสุดแจ้งคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดมายังสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อให้ดำเนินการยึดทรัพย์สิน กรณีจึงเป็นการดำเนินการโดยได้รับมอบหมายจากสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน สำนักงาน ป.ป.ช. ไม่มีกฎหมายรองรับเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินโดยตรงภายหลังจากไต่สวนและชี้มูลความผิดแล้ว มีเพียงการปฏิบัติตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดแจ้งเรื่องมา การที่สำนักงาน ป.ป.ช. ปฏิบัติในขั้นตอนดังกล่าว ถือเป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของทางราชการ แต่มีปัญหาว่าสำนักงาน ป.ป.ช. ไม่มีการตั้งงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายดังกล่าว เช่น เงินวางศาลในชั้นบังคับคดี นอกจากนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่า หากสำนักงาน ป.ป.ช. ยังคงดำเนินการโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมายหรือเกินขอบอำนาจหน้าที่ หากคู่กรณีอีกฝ่ายต่อสู้เป็นประเด็นขึ้นมาก็จะทำให้เกิดความเสียหายได้ ซึ่งกรณีอำนาจหน้าที่และขั้นตอนในการดำเนินการต่าง ๆ ในชั้นบังคับคดีนั้น สำนักงานอัยการสูงสุดมีความเห็นว่าหากไม่มีระเบียบกระทรวงการคลังหรือระเบียบอื่นกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ทรัพย์สินของผู้ถูกไต่สวนตกเป็นของแผ่นดินหรือให้ใช้ทรัพย์สินอื่นแทนกระทรวงการคลังซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดินตามความในมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นหน่วยงานที่ได้รับประโยชน์จากคำพิพากษาโดยตรงและถือเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา จึงมีหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ ในชั้นบังคับคดีเพื่อทำการยึดทรัพย์สินของผู้ถูกไต่สวนมาเป็นของกระทรวงการคลัง

ส่วนการดำเนินการบังคับคดีของสำนักงานอัยการสูงสุดกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน จะต้องมิใช่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา คือ กระทรวงการคลัง ซึ่งกระทรวงการคลังต้องเป็นผู้ตั้งสำนวนในการยึดทรัพย์สิน โดยสามารถประสานงานและส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดซึ่งมีสำนักงานบังคับคดีดำเนินการให้ได้ แต่ในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินการบังคับคดี กระทรวงการคลังจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าว ดังนั้น กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน กระทรวงการคลังในฐานะที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดินซึ่งถือเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา จึงต้องเป็นหน่วยงานที่ตั้งสำนวนในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน และมีหน้าที่โดยตรงในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบังคับคดีให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินอย่างถูกต้องและครบถ้วน

สำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการในขั้นตอนบังคับคดี เห็นว่ากระทรวงการคลังควรจะต้องจัดทำแนวปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์กลางเพื่อวางหลักการในขั้นตอนปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ ที่ต้องยึดหรืออายัดตามคำพิพากษาที่ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เช่น เงิน หุ่น สิ่งหามทรัพย์สิน ที่ดิน หรือสิ่งหามทรัพย์สินอื่น ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร รวมทั้งกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการดังกล่าว แต่ทั้งนี้ก็มีประเด็นเรื่องอำนาจของกระทรวงการคลังในการออกแนวปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์กลางว่าจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายใด

กระทรวงการคลังพิจารณาแล้ว เห็นว่าเพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีในเรื่องดังกล่าวเป็นไปด้วยความถูกต้องตามกฎหมาย จึงขอหารือในประเด็น ดังต่อไปนี้

๑. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๐ กำหนดให้กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดิน การที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ทรัพย์สินของผู้ร่ำรวยผิดปกติตกเป็นของแผ่นดิน กรณีจะถือได้ว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานที่ได้รับประโยชน์จากคำพิพากษาโดยตรงและถือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งสามารถมอบอำนาจในการบังคับคดีในกรณีดังกล่าวให้กับสำนักงาน ป.ป.ช. หรือสำนักงานอัยการสูงสุดได้หรือไม่ อย่างไร

๒. หากถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานที่ได้รับประโยชน์จากคำพิพากษาโดยตรงและถือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าว กระทรวงการคลังจะสามารถดำเนินการจัดทำแนวทางปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์เพื่อวางหลักการในขั้นตอนปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ ที่ต้องยึดหรืออายัดตามคำพิพากษาที่ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้หรือไม่ และโดยอาศัยหลักกฎหมายใด

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ได้พิจารณาข้อหารือของกระทรวงการคลัง โดยมีผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมบัญชีกลาง กรมธนารักษ์ และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ) ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม (กรมบังคับคดี) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแล้ว มีความเห็นในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง เห็นว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ทรัพย์สินใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ^๑ ซึ่งร่ำรวยผิดปกติตกเป็นของแผ่นดินแล้ว และทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งทรัพย์สินนั้นย่อมตกเป็นของแผ่นดินทันทีโดยผลของคำพิพากษามาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง^๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ หากไม่ต้องการบังคับคดี กระทรวงการคลังซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดินแทนรัฐตามมาตรา ๑๐^๓ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวได้ทันที โดยถือว่ากระทรวงการคลังเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแทนรัฐ

^๑คำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความหมายทำนองเดียวกับคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งอยู่ในความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงานของรัฐ” ที่หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และคณะกรรมการ ป.ป.ช.

^๒มาตรา ๑๒๕ ถ้าศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ทรัพย์สินของผู้ใดซึ่งถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติตกเป็นของแผ่นดิน ให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา หากไม่สามารถบังคับเอาแก่ทรัพย์สินเหล่านั้นได้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของผู้ถูกกล่าวหาได้ภายในระยะเวลาสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ต้องไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน

ฯลฯ

ฯลฯ

^๓มาตรา ๑๐ กระทรวงการคลัง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินการคลังแผ่นดิน การประเมินราคาทรัพย์สิน การบริหารพัสดุภาครัฐ กิจการเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ ทรัพย์สินของแผ่นดิน ภาษีอากร การรักษาการกิจการหารายได้ของรัฐมีอำนาจดำเนินการได้แต่ผู้เดียวตามกฎหมายและไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการอื่น การบริหารหนี้สาธารณะ การบริหารและการพัฒนาของรัฐวิสาหกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ และราชการอื่นตามที่มิกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการคลังหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการคลัง

อย่างไรก็ดี หากต้องมีการบังคับคดียึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาดทรัพย์สิน
พนักงานอัยการซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งร่ำรวยผิดปกติให้ทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว
ตกเป็นของแผ่นดิน ย่อมดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแทนรัฐได้ตามมาตรา ๒๓ (๔)^๕
แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ แต่ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช.
เป็นโจทก์ตามมาตรา ๙๓ วรรคสอง^๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกอบกับมาตรา ๗๗ วรรคสาม^๗ แห่งพระราชบัญญัติ
เดียวกัน สำนักงาน ป.ป.ช. ก็เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีแทนรัฐตามมาตรา ๕๐^๘
แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๒๓ สำนักงานอัยการสูงสุด นอกจากมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ
และงานวิชาการ เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานอัยการแล้ว ให้มีอำนาจและหน้าที่
ดังต่อไปนี้ด้วย

๖๓๖

๖๓๖

(๔) ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งหรือคดีปกครองแทนรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ
ซึ่งพนักงานอัยการได้รับดำเนินคดีให้

๖๓๖

๖๓๖

มาตรา ๙๓ เมื่ออัยการสูงสุดได้รับสำนวนคดีอาญาตามมาตรา ๙๑ ให้อัยการสูงสุดพิจารณา
เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน

ให้นำความในมาตรา ๗๗ มาตรา ๗๘ มาตรา ๘๐ มาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒ มาตรา ๘๓
มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๕ และมาตรา ๘๖ มาใช้บังคับกับการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๗๗ เมื่ออัยการสูงสุดได้รับสำนวนคดีอาญาตามมาตรา ๗๖ ไว้แล้ว ให้อัยการสูงสุด
ดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน
นับแต่วันที่รับสำนวน

๖๓๖

๖๓๖

ในกรณีที่คณะกรรมการร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการต่อไป
ตามที่เห็นสมควร โดยจะยื่นฟ้องคดีเองก็ได้ แต่ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นควรฟ้องคดี
คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องดำเนินการฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความ แต่ต้องไม่ช้ากว่าเก้าสิบวัน
นับแต่วันที่หาข้อยุติไม่ได้

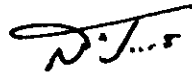
๖๓๖

๖๓๖

มาตรา ๕๐ การบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของบุคคลซึ่งต้องชำระเงินแทนมูลค่าสิ่งทีศาลสั่งริบ
หรือสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน ให้กระทำได้ภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด และให้พนักงานอัยการ
หรือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการ
ดำเนินการบังคับคดี โดยให้ร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี
มีอำนาจหน้าที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินและขายทอดตลาดตามที่ได้รับแจ้งจากพนักงานอัยการหรือสำนักงาน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทั้งนี้ มิให้หน่วยงานของรัฐเรียกค่าฤชาธรรมเนียม
หรือค่าใช้จ่ายจากผู้ดำเนินการบังคับคดี

การบังคับคดีตามวรรคหนึ่งให้กระทำได้แม้ว่าบุคคลซึ่งต้องชำระเงินแทนมูลค่าสิ่งทีศาลสั่งริบ
ถึงแก่ความตายไปแล้ว หากปรากฏว่าคำพิพากษาถึงที่สุดก่อนผู้นั้นถึงแก่ความตาย

ประเด็นที่สอง เห็นว่า การดำเนินการบังคับคดีกับทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งร่ำรวยผิดปกติให้ตกเป็นของแผ่นดิน จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับในการดำเนินการดังกล่าวเป็นกระบวนการปฏิบัติงานภายในของรัฐ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) จึงเห็นว่ากรณีนี้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีสามารถออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์การดำเนินการบังคับคดีเพื่อให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๑ (๘) และวรรคสอง^๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้

(นายดิศทัต โตตระกิตย์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สิงหาคม ๒๕๖๑

^๑ มาตรา ๑๑ นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๘) วางระเบียบปฏิบัติราชการ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปโดยรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

ฯลฯ

ฯลฯ

ระเบียบตาม (๘) เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ใช้บังคับได้